

Agnieszka Szpak

**Przestępstwa seksualne w orzecznictwie międzynarodowych trybunałów karnych *ad hoc*
ds. Zbrodni w byłej Jugosławii i Rwandzie**

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie ewolucji definicji zbrodni gwałtu w orzecznictwie międzynarodowych trybunałów karnych ds. Zbrodni w byłej Jugosławii i Rwandzie. Autorka zwraca uwagę na wzajemne przenikanie się orzeczeń Trybunałów oraz na ich korzystanie z własnych dorobków. Przed Międzynarodowym Trybunałem Karnym ds. Zbrodni w byłej Jugosławii i Międzynarodowym Trybunałem Karnym ds. Rwandy nie istniało zbyt dużo orzeczeń zawierających interpretację międzynarodowego prawa humanitarnego, w tym także dotyczącego przestępstw o charakterze seksualnym. Brakowało precedensów w tym zakresie. W orzecznictwie trybunałów karnych natomiast wyraźnie stwierdzono, że gwałt może stanowić zbrodnię wojenną oraz zbrodnię przeciwko ludzkości. Trybunał norymberski nie skazywał za gwałt, natomiast Trybunał tokijski skazał tylko oficerów japońskich jako odpowiedzialnych dowódców za gwałty popełnione przez podwładne im siły zbrojne, a nie popełnione przez nich bezpośrednio. Tym samym trybunały karne *ad hoc* są pierwszymi, które osądziły i skazały bezpośrednich sprawców gwałtów.

Po raz pierwszy gwałt został określony w orzeczeniu w *sprawie Akayesu* przez Trybunał rwandyjski jako forma agresji, której główne elementy nie mogą zostać ujęte w mechanicznym opisie części ciała. Izba Orzekająca zdefiniowała gwałt jako fizyczny atak natury seksualnej popełniony na osobie w warunkach, które są wymuszone. Stwierdziła, że gwałt stanowi również torturę. W kolejnych orzeczeniach definicja ta ewoluowała, aby osiągnąć na dzień dzisiejszy definicję godzącą istniejące rozbieżności. Trybunał rwandyjski w *sprawie Muhimany* przyjął konceptualną definicję z orzeczenia w *sprawie Akayesu*, która – w jego opinii – obejmuje elementy z definicji w *sprawach Furundziji* i *Kunaracia* (uszczegółowione).

Orzecznictwo to okazało się także cenną wskazówką przy przyjmowaniu statutu Międzynarodowego Trybunału Karnego. Gwałt został zdefiniowany w Elementach definicji zbrodni MTK, w których wskazuje się wyraźnie na element przemocy. Jest to niezwykle istotne i stanowi efekt długoletniej ewolucji. Gwałt przestaje być postrzegany jako przestępstwo, które narusza honor i reputację ofiary (najczęściej kobiety). Takie postrzeganie tej zbrodni prowadziło do stygmatyzacji ofiary i wniosku, że jej godność, honor zostały umniejszone, że ona sama została pohańbiona przez przemoc seksualną popełnioną przeciwko niej i wbrew jej woli. Aspekt naruszenia integralności psychicznej jest bardzo ważny, ale nie mniej ważny jest fakt, że gwałt to przede wszystkim zbrodnia przemocy.

**Sexual Crimes in the Jurisprudence of the *ad hoc* International Criminal Tribunals for
former Yugoslavia and Rwanda**

Summary

The purpose of this article is to present the evolution of the definition of rape in the jurisprudence of the *ad hoc* International Criminal Tribunals for former Yugoslavia and Rwanda. The author notices the mutual infusing of decisions of the Tribunals and mutual profiting from their work. Before the establishing the International Criminal Tribunal for

Former Yugoslavia and International Criminal Tribunal for Rwanda there were no jurisprudence that included interpretation of the international humanitarian law including sexual based crimes. There were no precedent cases in this matter. In the jurisprudence of the criminal tribunals it was stated clearly that rape can be defined as war crime and genocide. The Nuremberg Tribunal had not reached a decision finding guilty of the crime of rape. The Tokio Tribunal had sentenced only those Japanese commanders responsible for rapes done by subordinate armed forces, not done by themselves. In this way, the *ad hoc* tribunals are the first courts that have tried and sentenced the rape perpetrators directly.

The definition of rape has been established for the first time in the case of *Akayesu* before the International Criminal Tribunal for Rwanda in which it was described as a form of aggression and that the center element of rape cannot be captured in mechanical description of objects and body parts. The Chamber has defined rape as physical attack of sexual nature on a person conducted under forced conditions. It was also stated that rape is a form of torture. This definition has been evolving in further decisions to a current form reconciling existing variances. The International Criminal Tribunal for Rwanda in the case of *Muhimanyu* has accepted the conceptual definition from *Akayesu* case, which in court's opinion included elements of the definitions in cases of *Furundziji* and *Kunaracia* (more detailed).

Those opinions have become a valuable indication in adopting the International Criminal Court's Statute. The crime of rape has been defined in Elements of Crimes definitions of ICC where the element of violence has been clearly indicated. Such a resolution shows its significance and is the result of a long evolution. Rape is no longer considered as a crime that affects the honor and reputation of a victim (mostly of a woman) what led to stigmatization of the victim and to a conclusion that her dignity, honor are diminished and she has been disgraced because of sexual violence against her and her will. The aspect of breaching the psychological integrity is very important, nonetheless the fact that rape has been established as a crime of violence.

Преступления на сексуальной почве в судебной практике международных трибуналов *ad hoc* по преступлениям в бывшей Югославии и Руанде

Резюме

Статья представляет эволюцию определения преступления изнасилования в судебной практике международных уголовных трибуналов по военным преступлениям в бывшей Югославии и Руанде. Автор обращает внимание на взаимопроникновение судебных решений Трибуналов и практику использования собственных достижений в принимаемых решениях. Перед Международным Уголовным Трибуналом в бывшей Югославии и Международным Уголовным Трибуналом в Руанде, не существовало слишком много судебных решений с толкованием норм международного гуманитарного права, включая те, которые касаются преступлений сексуального характера. Не было прецедентов в этой области. В судебной практике уголовных судов чётко указано, что изнасилование может представлять собой военное преступление и преступления против человечества. Суд в Нюрнберге, не осуждал за изнасилование, в то время как суд в Токио приговорил только командный офицерский состав за изнасилования совершённые подчиненными им вооруженными силами, а не совершенных непосредственно ими. Таким образом, специальные уголовные трибуналы *ad hoc* являются первыми, которые осудили и приговорили непосредственных исполнителей изнасилований

Впервые изнасилование как форма агрессии, основные элементы которой не могут быть включены в механическое описание частей тела, было определено в деле Акайесу судом Руанды. Судебная палата определила изнасилование как физическое нападение сексуального характера, совершенное в отношении лица в вынужденных условиях. Она решила, что изнасилования является частью пытки. В последующих постановлениях определение эволюционировало, чтобы соответствовать нынешнему определению примиряющему разногласия. Руандийский трибунал в деле Мухиману принял концептуальное определение из практики дела Акайесу, которое - по его мнению, - включает в себя элементы из определений по делам Фурундзия и Кунарация (детально приближённые).

Это постановление также оказалась ценным указанием при принятии Устава Международного Суда. Изнасилование определено в элементах определения преступлений УМС, который четко указывает на элемент насилия. Это крайне важно и является результатом длительной эволюции. Изнасилование больше не воспринимается как преступление, которое нарушает честь и репутацию жертвы (как правило, женщин). Такое восприятие преступление вело к стигматизации жертвы и выводу, что достоинство и честь были уменьшены, что она была опозорена сексуальным насилием, совершенным против нее, и вопреки ее воли. Аспект нарушения психической целостности человека очень важен, но не менее важным является тот факт, что изнасилование является в первую очередь преступлением.